

DOI: [http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2025-1\(60\)-46-56](http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2025-1(60)-46-56)
УДК 657:330

Д.О. Селецька, аспірант
О.О. Красуцький, студент
В.В. Оксамитний, студент

Державний університет «Житомирська політехніка»

Доцільність формування ESG-звітності закладами освіти України

У статті досліджено роль ESG-звітності у системі забезпечення сталого розвитку закладами освіти України. На прикладі освітніх установ м. Житомира проведено аналіз впровадження такої звітності для підвищення прозорості, соціальної відповідальності та конкурентоспроможності освітніх закладів. Визначено, що ESG-звітність є важливим інструментом, що дозволяє оцінювати вплив освітніх установ на навколишнє середовище, соціальну сферу та управління, сприяючи формуванню толерантного суспільства та інтеграції європейських стандартів. Проаналізовано стан реалізації цілей сталого розвитку закладами освіти. Розглянуто наявні перешкоди, серед яких недостатня законодавча база, обмежені ресурси та слабка обізнаність щодо принципів сталого розвитку. Проведено SWOT-аналіз, що допоміг виокремити сильні сторони ESG-звітності, такі як прозорість та ефективність, а також виявити слабкості та загрози, зокрема необхідність стандартизації звітів і ризик витоку конфіденційної інформації.

Встановлено, що ESG-звітність сприяє підвищенню привабливості закладів освіти серед стейкхолдерів, зокрема, інвесторів, роботодавців та студентів. Підкреслено необхідність удосконалення нормативно-правової бази та розробки муніципальних програм підтримки сталого розвитку освітніх установ. Запропоновано рекомендації щодо підвищення ефективності ESG-звітності у контексті адаптації до європейських практик.

Результати дослідження можуть бути використані для розробки стратегій популяризації сталого розвитку в освіті, вдосконалення звітності та обміну досвідом між закладами вищої освіти України та європейських країн.

Ключові слова: ESG; сталий розвиток; освіта; корпоративна соціальна відповідальність; SWOT-аналіз; прозорість.

Актуальність проблеми. У сучасному світі зростає увага до глобальних цілей сталого розвитку, що були прийняті 25 вересня 2015 року на Саміті зі сталого розвитку ООН в Нью-Йорку (США). Варто зазначити, що сталий розвиток є одним із пріоритетних напрямів державної політики України та багатьох інших країн світу. У 2019 році було оприлюднено Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року», у якому визначено основні принципи, цілі та завдання сталого розвитку України [12].

Корпоративна ESG-звітність є одним із інструментів забезпечення сталого розвитку. Вона дозволяє організаціям публічно оприлюднювати інформацію про свою діяльність у соціальній, екологічній та управлінській сферах. Корпоративна (нефінансова) ESG-звітність дозволяє підвищити прозорість, відповідальність та конкурентоспроможність. Зкладам освіти відведено важливу роль у досягненні цілей сталого розвитку. Вони готують майбутніх фахівців, які будуть відповідати потребам сталого суспільства. Тому для них критично необхідно впроваджувати сталі практики у свою діяльність, щоб привчити здобувачів освіти до дотримання цілей сталого розвитку та бути прикладом для інших організацій.

ESG-звіт може містити інформацію про сталі практики, які заклад освіти впроваджує, а також про їхній вплив на навколишнє середовище, суспільство та економіку, що може допомогти підвищити обізнаність про важливість сталого розвитку серед співробітників, здобувачів освіти та стейкхолдерів. Наприклад, звіт може містити рекомендації щодо енергозбереження, екологічного управління відходами, соціальної відповідальності та ін. Також звітність може допомогти закладам освіти залучити додаткові ресурси для реалізації своїх сталих ініціатив. Звіт може бути використаний для залучення фінансування від донорів, урядових програм та інших джерел.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Однією з найважливіших проблем трансформації суспільних відносин в Україні та світі є перехід до збалансованого (сталого) розвитку на засадах поєднання економічної ефективності із соціальною справедливістю при врахуванні природних обмежень, пов'язаних зі здатністю екосистем підтримувати життєдіяльність людини. Загалом концепція сталого розвитку формувалася суспільством поступово, і є всі підстави охарактеризувати її як нову соціально-економічну парадигму. Остаточо термін «сталий розвиток» введено у широкий вжиток Міжнародною комісією з навколишнього середовища і розвитку (WCED), або Комісією Брундланд.

Таким чином, завдяки міжнародним дискусіям людство увійшло у XXI ст. з усвідомленням, що найбільш значущим є не просто життя як виживання, а гідне Людини життя. Стратегія сталого розвитку відкрила перспективу побудови нових моделей глобалізованого світу. Вектором розвитку планетарної цивілізації в XXI ст. мав стати глобальний гуманізм.

Термін «sustainable development» вжито, зокрема, у роботі Д.Медоуза «Межі зростання» у 1972 р. Браун Л. використав цей термін у межах не лише екології, а й економіки, соціальних проблем, урбанізації та ін. [6]. А глобального поширення цей термін набув після оприлюднення доповіді «Наше спільне майбутнє» в 1986 р. і конференції в Ріо-де-Жанейро (1992 р.) [10].

Однак найбільше суперечок, зіткнення різних думок і підходів до цього визначення спостерігається саме щодо його українськомовного варіанта – «сталий розвиток». Один із перших перекладів на українську мову визначав цей розвиток як усталений. Потім з'явилася значна кількість його варіантів – стійкий, сталий, стабільний, збалансований, довготривалий, самопідтримуючий, підтримуваний тощо. Усі ці визначення формують своєрідне замкнене коло через взаємопосилання та взаємні переходи у тлумаченнях.

Заслуговує на увагу і термін «збалансований». Цей термін якнайкраще визначає суть проблем життєдіяльності суспільства в природі та їх взаємовідносин, оскільки суспільство є невід'ємною складовою природи. За своєю суттю «збалансований» – це доведений до правильного співвідношення взаємозв'язаних частин (в Україні у 1991 р. з'явилися публікації, що аналізували проблематику збалансованого розвитку). Таке пояснення коротко і глибоко визначає суть завдань, які мають бути вирішені для розв'язання проблем життєдіяльності суспільства в природі, а тому термін «збалансований», на нашу думку, доцільно і потрібно застосовувати.

У сучасній науковій літературі наведено велику кількість визначень сталого розвитку, але немає загальновизнаного. Деякі із відомих визначень взагалі розмиті та обмежені. У більш широкому розумінні сталий розвиток можна трактувати як паритетність відносин у триаді «людина – економіка – природа».

Доцільно зауважити, що сталий довгостроковий розвиток становить собою не незмінний стан гармонії, а, скоріше, процес змін, у якому масштаби експлуатації ресурсів, напрям капіталовкладень, орієнтація технічного розвитку й інституціональних змін узгоджуються з нинішніми і майбутніми потребами.

Головний принцип сталого розвитку сформульований у самому визначенні концепції сталого розвитку, а саме «сталий розвиток – це розвиток, при якому нинішні покоління задовольняють свої потреби, не ставлячи під загрозу можливість майбутніх поколінь задовольняти свої потреби».

Загалом всі принципи сталого розвитку логічно взаємоузгоджені між собою, та їх можна розподілити на такі, що належать до сфер: загальнодержавної, бізнес-соціо-політичної, еколого-економічної. Серед зарубіжних авторів, які досліджують інституційні засоби сталого розвитку, засоби їх державної підтримки, розробку аналітичних систем звітності та оцінки сталого розвитку різноманітних суб'єктів господарювання варто згадати Д.Медоуза, Л.Брауна, Г.Гарднера, Н.Картера, Ш.Лиле.

Ще у 50–60 рр. у Сполучених Штатах починають з'являтися окремі дослідження щодо необхідності формування та побудови нової моделі ведення бізнесу, що базувалася на засадах відповідальності перед суспільством. Першою науковою працею стала монографія Г.Боуена «Соціальна відповідальність бізнесмена», у якій наголошується на необхідності взаємоузгодження рішень підприємців та цінностей суспільства [1].

Останніми роками кількість наукових праць в Україні з цієї проблематики суттєво збільшилася. Що насамперед пояснюється євроінтеграційними процесами у нашій державі, а також тим, що на ринку України працює значна кількість компаній із іноземним капіталом, для яких складання та подання такої звітності є частиною бізнес-етики. Таким чином має місце посилення інтересу наукової спільноти до вивчення теорії та практики соціальної відповідальності бізнесу. Зокрема, різноманітні аспекти нефінансової звітності досліджуються такими вітчизняними науковцями, як: І.Замула, І.Жиглей, С.Василик, В.Євтушенко, А.Касич, Р.Костирко, І.Макаренко, Г.Москалюк, Н.Орлова, М.Проданчук та інші.

А втім, оскільки світова практика нефінансової звітності розвивається швидкими темпами і продовжує набувати вагомого значення, для українських науковців та практиків важливо постійно відслідковувати сучасні тенденції та інновації в сфері соціальної відповідальності бізнесу та сталого розвитку.

Мета дослідження – з'ясувати роль корпоративної ESG-звітності в системі досягнення цілей сталого розвитку закладами освіти на прикладі освітніх установ м. Житомира.

Викладення основного матеріалу. На сьогодні для будь-якого підприємства чи компанії, особливо якщо це велике виробництво зі значною кількістю працюючих та суттєвим впливом на довкілля, є беззаперечним те, що забезпечення стійких позицій у національній або світовій економіці досягається шляхом підвищення ефективності виробництва і забезпечення належного рівня конкурентоспроможності.

Найважливішим у розвитку питань корпоративної етики та соціальної відповідальності є Глобальний договір ООН, дія якого направлена на залучення компаній та корпорацій до вирішення глобальних проблем людства. На сьогодні до Глобального договору приєдналося більш ніж 8500 учасників зі 140 країн

світу. Україна приєдналася до цього договору у 2006 р. Із цього моменту кількість його українських підписантів постійно росте і вже нараховує близько 400 учасників.

Практично усі автори одноставні у поєднанні у нефінансовій звітності трьох основних компонент: економічної, соціальної та екологічної [13]. Підприємства дедалі більше описують або хоч би згадують у своїй відкритій звітності про участь персоналу в різноманітних тренінгах і програмах, розробляють і впроваджують об'єктивні системи оцінки ефективності роботи, а також приділяють значну увагу екологічній складовій та екологічній безпеці.

Окрім того, чітко прослідковується взаємозв'язок нефінансової звітності з такими факторами:

- рівнем конкуренції;
- інвестиційною привабливістю компанії як надійного партнера;
- стратегічним управлінням компанією, використовуючи заходи корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) як інструмент управління.

Загалом система звітності, і нефінансової зокрема, має відповідати загальній обраній стратегії компанії, бо саме у цьому випадку вона здатна принести компанії максимальну ефективність та користь і забезпечити успіх у конкурентній боротьбі на будь-якому ринку. Як вже зазначалося, нефінансова звітність (соціальна звітність, звітність зі сталого розвитку) – це сукупність специфічних даних комерційної структури (підприємства, компанії, організації), що задокументована та відображає середовище життєдіяльності компанії, основні принципи та визначені методи співпраці з різними групами впливу, макро- і мікроекономічні результати діяльності компанії в економічній, соціальній та екологічних сферах життя суспільства.

Нефінансова звітність у доповнення до основної фінансової звітності дає змогу зацікавленим особам отримувати всебічну інформацію про соціальні та екологічні аспекти діяльності компанії в комплексі з загальною інформацією про фінансово-економічні результати. Своєю чергою це дає можливість правильно і ефективно оцінити ризики для ведення бізнесу (в тому числі і довгострокові), що є важливим фактором в оцінці діяльності компаній з боку зацікавлених сторін, а також підвищує готовність компанії до роботи на інших ринках (в тому числі і міжнародних).

У Європейському Союзі та країнах із розвинутою економікою соціальна відповідальність та відповідальне ведення бізнесу давно стало нормою, а відображення цих показників у звітності прописано на рівні національного законодавства. Крім того, у ЄС розроблено також систему оцінювання ефективності ведення бізнесу та формування нефінансової звітності, за якими здійснюється моніторинг і контроль соціальної діяльності компанії як із боку держави, так і з боку суспільства. Основні групи взаємопов'язаних показників наведено на рисунку 1.

<p>Група показників, пов'язаних із соціальною відповідальністю перед працівниками</p> <p>Охоплює показники, що характеризують взаємовідносини суб'єкта зі своїми працівниками, забезпечення гідних умов праці, дотримання прав та інтересів персоналу (рівень оплати праці та соціальні гарантії; охорона праці та безпека на робочому місці; можливості для професійного розвитку та навчання; створення рівних умов для всіх працівників, недискримінація; підтримка балансу між роботою та особистим життям)</p>	<p>Група показників, що характеризують екологічну відповідальність суб'єкта</p> <p>Відображає вплив діяльності суб'єкта на довкілля, а також її зусилля з мінімізації негативних екологічних наслідків (обсяг викидів парникових газів та інших забруднювачів; використання енергоресурсів та впровадження енергоефективних технологій; управління відходами та їх утилізація; раціональне використання водних ресурсів; вплив на біорізноманіття та екосистеми)</p>
<p>Група показників, пов'язаних із ринковою поведінкою суб'єкта</p> <p>Описує етичні аспекти ведення бізнесу та взаємовідносини організації із зацікавленими сторонами на ринку (добросесність у ділових операціях і прозорість у взаємодії з клієнтами та постачальниками; якість продукції або послуг, відповідність стандартам безпеки; захист прав споживачів, зокрема дотримання етичних стандартів у рекламі; управління ланцюгами поставок з урахуванням екологічних та соціальних факторів)</p>	<p>Група показників дотримання суспільних вимог та зобов'язань</p> <p>Акцентує увагу на внеску організації в розвиток суспільства та виконанні нормативних і добровільних зобов'язань перед ним (участь у соціальних проєктах та благодійності; підтримка місцевих громад та сприяння їхньому розвитку; дотримання прав людини та протидія корупції; відповідність національним і міжнародним стандартам сталого розвитку; звітування щодо досягнення цілей сталого розвитку (SDG))</p>

Джерело: сформовано авторами

Рис. 1. Показники формування та оприлюднення ESG-звітності

Наявність нефінансової звітності дозволяє європейським компаніям зберегти та розширити бізнес з транснаціональними корпораціями та вийти на ті ринки, де КСВ є фактором конкурентної боротьби (високі вимоги від споживачів) і які, як правило, мають вищу рентабельність. Із огляду на світову практику можливо окреслити основні нормативні документи, що узагальнюють підходи до формування нефінансової звітності (рис. 2).

Джерело: складено на основі [2, 4, 7, 11, 5]

Рис. 2. Нормативні документи з порядку складання ESG-звітності

Найбільш зручними і повними є Стандарти Global Reporting Initiative (GRI), що є детальним керівництвом для підготовки нефінансової звітності і містить чіткі критерії, яких компанія має дотримуватися під час складання звіту в галузі стійкого розвитку. Такий звіт відображає економічні, соціальні та екологічні досягнення компанії. Варто зауважити, що найбільше у світі використовуються саме стандарти GRI, адже майже 75–80 % публічних нефінансових звітів у світі складаються за ними. Найбільш розповсюджені форми подання нефінансової звітності ілюструє блок-схема, зображена на рисунку 3.

Джерело: сформовано авторами

Рис. 3. Найбільш розповсюджені форми складання ESG-звітності

Таким чином, звітність компанії може бути підготовлена та подана у різних формах, що дає компаніям певну свободу у виборі формату звітування.

Останніми роками у світі спостерігається зростання інтересу до питань сталого розвитку, що пов'язано з низкою факторів, зокрема, з посиленням екологічних проблем, глобальними змінами клімату та зростаючою суспільною свідомістю. Стале управління є важливим аспектом діяльності всіх організацій, враховуючи заклади освіти. ESG-звітність є одним із інструментів, що дозволяє закладам освіти оцінювати свій вплив на навколишнє середовище, соціальну сферу та управління.

Детальна глобальна статистика поки що обмежена, але регіональні дослідження показують зростаючу тенденцію ESG-звітності серед університетів. Наприклад, Система відстеження, оцінки та рейтингу сталості (STARS) є прозорою платформою для самооцінювання закладів, що дозволяє вимірювати показники сталого розвитку. Деякі заклади отримують статус «Reporter», але вирішують не публікувати рейтингову інформацію [8].

Якщо говорити про регіональні особливості, то Австралійські університети демонструють високу прихильність до сталого розвитку. Наприклад, університет Західного Сіднея три роки поспіль займав перше місце у рейтингах впливу Times Higher Education (THE), відображаючи свою відданість ЦСР. Європейські заклади освіти активно інтегрують сталий розвиток у свої програми та операційну діяльність. Такі ЗВО, як університет Манчестера та Оксфордський університет, посідають високі місця у світових рейтингах сталого розвитку [9].

У США спостерігається зростання уваги до ESG-звітності в сфері вищої освіти. Згідно з опитуванням, проведеним у лютому 2022 р., 75 % з 176 ЗВО заявили, що екологічна стійкість є важливим аспектом для них і їхніх зацікавлених сторін [3].

Для оцінки реалізації цілей сталого розвитку закладами освіти м. Житомира було проведено анкетування серед представників адміністрації. Серед обраних освітніх установ були:

1) Відокремлений підрозділ «Науковий ліцей» Державного університету «Житомирська політехніка» (тип закладу: ліцей; форма власності: державна; місцезнаходження (юридична адреса): м. Житомир, Житомирська обл., вул. Чуднівська, 103; код закладу в ЄДЕБО: 176510);

2) Житомирська спеціальна школа Житомирської обласної ради (тип закладу: спеціальна школа-інтернат; форма власності: комунальна; місцезнаходження (юридична адреса): м. Житомир, Житомирська обл., вул. Синельниківська, 12; код закладу в ЄДЕБО: 148890);

3) Державний університет «Житомирська політехніка» (тип закладу: заклад вищої освіти; форма власності: державна; місцезнаходження (юридична адреса): м. Житомир, Житомирська обл., вул. Чуднівська, 103; код закладу в ЄДЕБО: 208);

4) Комунальний заклад «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради (тип закладу: заклад післядипломної освіти; форма власності: комунальна; місцезнаходження (юридична адреса): м. Житомир, Житомирська обл., вул. Михайлівська, 15; код закладу в ЄДЕБО: 3515).

У межах реалізації дослідження були застосовані різні теоретичні та емпіричні методи. Для якісної реалізації огляду наукової літератури був застосований комплекс стандартних теоретичних методів, серед яких аналіз, узагальнення, систематизація. Опитування для збирання первинної інформації використовувалося для збору інформації від представників закладів освіти та інших зацікавлених сторін. Цей метод дозволив отримати інформацію про реальну практику використання корпоративної ESG-звітності закладами освіти.

Порівняння використовувалося для зіставлення результатів дослідження в різних країнах та регіонах. Цей метод дозволив виявити загальні тенденції та відмінності у використанні корпоративної ESG-звітності закладами освіти в різних умовах.

Для статистичної обробки даних використовувалися ПЗ MS Excel та Statistica 8.0. Графічний метод використовувався для візуалізації статистичної інформації, зокрема для побудови діаграм та графіків.

Системний метод (комплексне дослідження кон'юнктури) використовувався для комплексного дослідження ролі корпоративної ESG-звітності в системі досягнення цілей сталого розвитку закладами освіти. Цей метод дозволив врахувати всі аспекти впливу корпоративної ESG-звітності на систему досягнення цілей сталого розвитку закладами освіти. Узагальнення (встановлення чинників впливу) використовувалося для виявлення чинників, що впливають на роль корпоративної ESG-звітності в системі досягнення цілей сталого розвитку закладами освіти. Цей метод дозволив сформулювати теоретичну модель впливу корпоративної ESG-звітності на систему досягнення цілей сталого розвитку закладами освіти.

Стале управління є одним із пріоритетних напрямів державної політики України. У 2021 р. Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про освіту», який визначив сталий розвиток як один із основних принципів освіти. Заклади освіти України відіграють важливу роль у реалізації положень і концепцій сталого розвитку. Вони є осередками освіти, науки та культури, що мають потенціал формувати у громадян відповідальне ставлення до навколишнього середовища, соціальну відповідальність та

інклюзивність. Особливості реалізації положень і концепцій сталого розвитку закладами освіти України можна охарактеризувати такими факторами:

- недостатня законодавча база (Закон України «Про освіту» визначає загальні принципи сталого розвитку, але не містить конкретних вимог до закладів освіти щодо реалізації цих принципів);
- нестача ресурсів (багато закладів освіти України не мають достатніх ресурсів для реалізації положень і концепцій сталого розвитку – це стосується як фінансових ресурсів, так і людських ресурсів);
- недостатня обізнаність (серед працівників закладів освіти України спостерігається недостатня обізнаність про принципи сталого розвитку, що ускладнює реалізацію цих принципів у практичній діяльності).

Незважаючи на ці фактори, у закладах освіти України спостерігається зростання інтересу до питань сталого розвитку. Більшість закладів освіти України мають власні політики та програми сталого розвитку. За даними дослідження, проведеного Міністерством освіти і науки України у 2022 р., 80 % закладів вищої освіти України мають власні політики сталого розвитку. У цих політиках визначені конкретні цілі та завдання щодо сталого розвитку, а також механізми їх реалізації. У закладах середньої освіти України також спостерігається зростання інтересу до питань сталого розвитку. За даними того ж дослідження, 60 % закладів середньої освіти України мають власні програми сталого розвитку. Ці програми спрямовані на формування в учнів відповідального ставлення до навколишнього середовища, соціальної відповідальності та інклюзивності.

За результатами дослідження можна констатувати, що відповідальні представники закладів освіти м. Житомира аналогічно трактують поняття «сталого розвитку» (табл. 1). Усі заклади освіти визначають це поняття як концепцію збалансованого розвитку, що покликана забезпечити потреби майбутніх поколінь.

Таблиця 1

Визначення поняття «сталий розвиток» закладами освіти м. Житомир

Заклад освіти	Трактування поняття
Відокремлений підрозділ «Науковий ліцей» Державного університету «Житомирська політехніка»	Спосіб життя теперішнього покоління, який би у перспективі не зашкодив майбутнім поколінням
Житомирська спеціальна школа Житомирської обласної ради	Розвиток, що дозволяє задовольнити потреби сучасного покоління без шкоди для майбутніх поколінь. В основі лежать економічні та екологічні інтереси суспільства, їх вплив на добробут людей
Житомирська політехніка	Збалансований розвиток економічної, екологічної та соціальної складової для задоволення потреб майбутніх поколінь
КЗ Житомирський ОІППО ЖОР	Розвиток, що задовольняє потреби нинішнього покоління без шкоди для можливості майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби

Джерело: сформовано авторами на основі опитування

У результаті опитування було визначено одноголосну обізнаність щодо суті ESG-звітності. На думку всіх закладів, це звітність про дотримання діяльності суб'єктів господарювання принципів сталого розвитку. Аналогічно представники всіх закладів освіти погодились із тим, що ESG-звітність освітніх закладів є важливою для розвитку України. А також, що якість складання ESG-звітності в Україні потрібно покращувати. Щодо питання про фактичну реалізацію ESG-звітності відповіді закладів освіти розійшлися (табл. 2). Тут варто зауважити, що «Науковий ліцей» Житомирської політехніки є відокремленим підрозділом закладу вищої освіти, який формує звітність зі сталого розвитку. Тому відсутність цілісної окремої звітності не означає невиконання цілей сталого розвитку.

Таблиця 2

Факт реалізації ESG-звітності освітніми установами м. Житомира

Назва освітнього закладу	Чи формує заклад освіти ESG-звіти
Житомирська політехніка	Так
КЗ Житомирський ОІППО ЖОР	Плануємо найближчим часом розпочати
Відокремлений підрозділ «Науковий ліцей» Державного університету «Житомирська політехніка»	Ні/Так
Житомирська спеціальна школа Житомирської обласної ради	Плануємо найближчим часом розпочати

Джерело: сформовано авторами на основі опитування

Державний університет «Житомирська політехніка» вперше у 2023 р. увійшов до рейтингу Times Higher Education Impact Rankings. Університет увійшов до рейтингу 801–1000 кращих ЗВО світу та посів 6-те місце серед 33 закладів вищої освіти України, що увійшли до рейтингу The Times Higher Education Impact Rankings. Головне призначення цього рейтингу полягає в тому, щоб оцінити, як найкращі університети світу досягають 17 Цілей сталого розвитку.

За результатами опитування лише 1 заклад освіти, а саме Житомирська спеціальна школа Житомирської обласної ради вважає, що реалізація цілей сталого розвитку освітніми закладами не є пріоритетною складовою функціонування та розвитку установи під час воєнного стану. Це можна пояснити тим, що:

1) під час воєнного стану пріоритетними завданнями закладів освіти є забезпечення безпеки та комфорту учнів та персоналу, а також продовження освітнього процесу в умовах воєнного стану;

2) реалізація цілей сталого розвитку вимагає значних ресурсів, зокрема, фінансових, людських та матеріальних. Під час воєнного стану ці ресурси є обмеженими та спрямовуються на вирішення більш нагальних проблем;

3) реалізація цілей сталого розвитку передбачає зміни у підходах до організації освітнього процесу та діяльності закладу освіти в цілому. Під час воєнного стану заклади освіти зосереджені на забезпеченні безперервності освітнього процесу в умовах нових реалій, і впровадження змін може бути складним і тривалим;

4) окремо варто зазначити, що спеціальні школи-інтернати мають низку специфічних проблем, які ускладнюють реалізацію цілей сталого розвитку. Зокрема, діти, які навчаються у таких закладах, часто мають особливі освітні потреби, що вимагає додаткових ресурсів та зусиль.

Ураховуючи ці фактори, можна зробити висновок, що реалізація цілей сталого розвитку освітніми закладами, зокрема спеціальними школами-інтернатами, не є пріоритетною складовою функціонування та розвитку установи під час воєнного стану. Однак це не означає, що такі заклади не мають працювати над реалізацією цих цілей. Навпаки, важливо, щоб вони продовжували розвиватися та впроваджувати нові підходи до освітнього процесу, що будуть відповідати принципам сталого розвитку. До питань, із яких складалась анкета, був доданий блок про виконання цілей сталого розвитку. Варто зазначити, цілі 4 та 5 виконують одразу всі заклади. Такі цілі, як 9, 10, 11 виконує лише вищий навчальний заклад Державний університет «Житомирська політехніка». Цілі 1, 2, 7, 12, 13, 14, 15 залишилися без відповіді.

Після ретельного аналізу іноземної літератури та ознайомлення зі статистикою щодо виконання цілей сталого розвитку передових вищих навчальних закладів європейських країн, Великобританії та США було вирішено детально оцінити заклади освіти на виконання таких цілей, як:

- Ціль 1 «Подолання бідності»;
- Ціль 3 «Міцне здоров'я і благополуччя»;
- Ціль 4 «Якісна освіта»;
- Ціль 5 «Гендерна рівність»;
- Ціль 8 «Гідна праця і економічне зростання»;
- Ціль 16 «Мир, справедливість та сильні інститути»;
- Ціль 17 «Партнерство заради сталого розвитку».

ЦСР 1 «Подолання бідності». Заклади освіти відіграють важливу роль у подоланні бідності. Вони забезпечують доступ до освіти для всіх, незалежно від соціального статусу, що є важливою умовою для економічного зростання та соціальної справедливості.

Ось деякі конкретні способи, якими заклади освіти можуть сприяти подоланню бідності:

- 1) забезпечення доступу до якісної освіти для всіх, незалежно від соціального статусу, що включає надання стипендій та інших форм фінансової підтримки для учнів із малозабезпечених сімей;
- 2) розвиток навичок, необхідних для успішної участі в сучасній економіці, включно з такими навичками, як критичне мислення, вміння вирішувати проблеми, а також навичками, що пов'язані з технологіями;
- 3) формування позитивних цінностей та установок, таких як відповідальність та підприємливість – такі цінності можуть допомогти молодим людям досягти успіху в житті та зробити внесок у розвиток суспільства.

Виконання закладами освіти Цілі 1 сталого розвитку «Подолання бідності» є важливим внеском у створення більш справедливого та благополучного світу.

ЦСР 3 «Міцне здоров'я і благополуччя». Заклади освіти забезпечують доступ до освіти, медичних послуг та безпечного середовища для навчання. Це важливо для міцного здоров'я та благополуччя учнів, особливо в умовах пандемії та війни. Пандемія COVID-19 та війна в Україні призвели до зростання захворюваності та смертності, а також до погіршення психічного здоров'я людей. Заклади освіти можуть допомогти впоратися з цими викликами, проводячи освітні програми про COVID-19 та війну,

забезпечуючи доступ до медичних послуг для учнів, а також створюючи безпечне та сприятливе середовище для навчання та розвитку.

ЦСР 4 «Якісна освіта». Заклади освіти забезпечують доступ до якісної освіти для всіх, незалежно від соціального статусу чи місця проживання. Це важливо для економічного зростання, зменшення бідності та нерівності, а також для миру та сталого розвитку. Заклади освіти можуть сприяти виконанню Цілі 4 сталого розвитку, забезпечуючи доступ до освіти для всіх, розвиваючи навички та цінності учнів, а також створюючи безпечне та сприятливе середовище для навчання.

ЦСР 5 «Гендерна рівність». Заклади освіти можуть сприяти гендерній рівності, розповідаючи учням про важливість гендерної рівності, створюючи безпечне та сприятливе середовище для навчання для всіх, незалежно від статі, а також формуючи позитивні цінності та установки, такі як рівність, справедливість та толерантність.

ЦСР 8 «Гідна праця та економічне зростання». Заклади освіти можуть сприяти гідній праці та економічному зростанню, забезпечуючи доступ до якісної освіти та професійної підготовки, формуючи позитивні цінності та установки, а також створюючи безпечне та сприятливе середовище для навчання та розвитку.

ЦСР 16 «Мир, справедливість та сильні інститути». Заклади освіти можуть сприяти миру, справедливості та сильним інститутам, навчаючи учнів важливості цих цінностей, створюючи безпечне та сприятливе середовище для навчання та розвитку, а також формуючи позитивні стосунки між учнями з різних культур та соціальних груп. Заклади освіти відіграють важливу роль у розбудові миру, справедливості та сильних інститутів. Вони можуть сприяти цьому шляхом:

- проведення освітніх програм, спрямованих на усвідомлення учнями важливості миру, справедливості та верховенства права;
- створення безпечного та сприятливого середовища для навчання, що розвиває цінності і навички, необхідні для мирного та справедливого суспільства;
- формування позитивних стосунків між учнями з різних культур та соціальних груп, що може допомогти подолати стереотипи та ворожнечу і сприяти побудові більш справедливого та мирного суспільства.

Ціль 17 «Партнерство заради сталого розвитку». Заклади освіти можуть сприяти партнерству заради сталого розвитку, навчаючи важливості партнерства, створюючи платформи для співпраці між різними зацікавленими сторонами та розвиваючи навички і цінності, необхідні для ефективного партнерства.

SWOT-аналіз проводився за стандартними методологічними канонами, значущість вказаних факторів, відображених у фінальній матриці, респонденти ранжували значення прояву за 7-бальною шкалою Міллера, де 1 бал – найслабший фактор та відповідно 7 балів – найсильніший фактор, за думкою респондента. Далі середні показники трансформували до нормованого значення у інтервалі [0; 1] (табл. 3).

Таблиця 3

Матриця SWOT-аналізу реалізації ESG-звітності закладами освіти, на думку представників адміністрації деяких закладів освіти м. Житомира

Сильні сторони	Значущість	Можливості	Значущість
Прозорість та визначення пріоритетів	0,925	Розвиток відповідно до європейських принципів та стандартів, формування толерантного суспільства	0,825
Можливість ефективного розвитку закладу	0,825	Можливість показати свою соціальну та екологічну активність, щоб не відставати від конкурентів	0,725
Соціальні критерії звітності враховують, як заклад підтримує зв'язки з учасниками освітнього процесу та спільнотами, з якими заклад співпрацює	0,475	Доступність статистичних показників на міжнародному рівні	0,575
		Можливість бути привабливими для потенційних стейкхолдерів	0,500
Слабкі сторони	Значущість	Загрози	Значущість
Відсутність комплексного підходу	0,625	Необхідність стандартизації ESG-звіттів	0,675
Слабка взаємодія всіх ланок, відповідальних за звітність	0,600	Відсутність повної обізнаності з даних питань	0,475
Низький рівень популяризації ESG-звітності в освітній галузі	0,550	Ризик витоку інформації через розкриття величезної кількості інформації	0,400

Джерело: сформовано авторами

Оцінки сильних сторін ESG-звітності для закладів освіти, отримані під час опитування представників адміністрацій деяких закладів освіти м. Житомира, є позитивними. Більшість представників адміністрації вважає, що ESG-звітність є важливим інструментом для підвищення прозорості, визначення пріоритетів та ефективного розвитку закладів освіти. Особливо високо оцінюються соціальні критерії ESG-звітності, що враховують, як заклад підтримує зв'язки з учасниками освітнього процесу та спільнотами, з якими заклад співпрацює. Це свідчить про те, що представники адміністрацій закладів освіти розуміють важливість соціальної відповідальності закладів освіти.

Оцінки слабких сторін ESG-звітності для закладів освіти, отримані під час опитування представників адміністрацій деяких закладів освіти м. Житомира, є більш критичними. Більшість представників адміністрації вважає, що є необхідність стандартизації ESG-звіттів, відсутність повної обізнаності з даних питань та ризик витоку інформації є серйозними перешкодами для впровадження ESG-звітності в закладах освіти.

Представники закладів освіти м. Житомира виокремили значну кількість реальних можливостей від реалізації звітів зі сталого розвитку освітніми установами.

ESG-звітність є важливим інструментом для розвитку закладів освіти відповідно до європейських принципів та стандартів, а також для формування толерантного суспільства. Це пов'язано з тим, що ESG-звітність враховує три основні аспекти сталого розвитку: екологічний, соціальний та управлінський. В Україні, яка є кандидатом у члени Європейського Союзу, реалізація європейських принципів та стандартів є важливою для розвитку закладів освіти. Крім того, формування толерантного суспільства є важливим завданням для України, що прагне до євроінтеграції.

ESG-звітність може бути використана для підвищення привабливості закладів освіти серед потенційних стейкхолдерів, таких як інвестори, роботодавці та студенти. Це пов'язано з тим, що ESG-звітність демонструє, що заклад освіти є відповідальним та соціально орієнтованим.

Після опрацювання матриці було визначено зміст зазначених загроз представниками закладів освіти м. Житомира. Звіти про стале управління (ESG) є різними за форматом, змістом та методами вимірювання. Це може ускладнити порівняння звітів різних закладів освіти та зробити їх менш зрозумілими для зацікавлених сторін. Необхідність стандартизації ESG-звіттів є важливою для підвищення ефективності ESG-звітності. Багато представників адміністрацій закладів освіти не мають повної обізнаності про принципи та практику такої звітності. Це може ускладнити її розробку та реалізацію. Відсутність повної обізнаності з питань ESG-звітності є проблемою, яку необхідно вирішити для ефективної реалізації ESG-звітності закладами освіти. ESG-звіти можуть містити велику кількість інформації, що може бути конфіденційною. Наприклад, інформація про доходи, витрати та персонал може бути привабливою для конкурентів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На сьогоднішньому етапі стан реалізації цілей сталого розвитку та ESG-звітності в Україні в цілому та на рівні регіонів характеризується частковим їх запровадженням та адаптацією до державних програм, зокрема в галузі освіти. Реалізація цілей сталого розвитку та ESG-звітності в Україні перебуває на початковому етапі та потребує систематизації та адаптації до європейських практик. Заклади освіти м. Житомира лише частково реалізують окремі цілі сталого розвитку, а ESG-звітність запроваджена поки що в одиничних випадках.

Існує потреба в удосконаленні правової бази забезпечення сталого розвитку закладів освіти в Україні. Хоча керівництво таких закладів розуміє важливість сталого розвитку, проте існують перешкоди організаційного та фінансового характеру для його повноцінної реалізації.

ESG-звітність є ефективним інструментом оцінки прогресу закладів освіти у досягненні цілей сталого розвитку. В м. Житомирі лише Житомирська політехніка готує такі звіти. Для імплементації цілей сталого розвитку в освітню систему закладів освіти м. Житомира потрібні ініціативи міської влади, фінансова підтримка закладів освіти, обмін досвідом між закладами. Доцільно створити в Житомирі міську програму сприяння сталому розвитку закладів освіти, яка б координувала зусилля різних сторін в цьому напрямі.

Результати дослідження можуть бути використані для розробки рекомендацій щодо підвищення ефективності корпоративної ESG-звітності закладів освіти в Україні.

До перспективних напрямів розвитку цього дослідження можна зарахувати аналіз виконання окремих цілей сталого розвитку закладами освіти м. Житомира, Житомирської області та України; створення порівняльного аналізу ESG-звітності українських ЗВО та європейських закладів-партнерів, а також розробка дієвих та актуальних стратегій для закладів вищої освіти регіону щодо популяризації створення звітності зі сталого розвитку.

Список використаної літератури:

1. Bowen H. Social Responsibilities of the Businessman / H. Bowen. – N.Y. : Harper & Row, 1953. – 6 p
2. Direktiv – 2014/95 – EN – EUR-Lex. EUR-Lex / European Union [Electronic resource]. – Access mode : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32014L0095>.
3. ESG in higher education, a focus on the environment. Shape the future with confidence [Electronic resource]. – Access mode : https://www.ey.com/en_us/insights/education/esg-in-higher-education-a-focus-on-the-environment.
4. GRI : official site [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.globalreporting.org/>.
5. ISO 14000 / Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/ISO_14000.
6. The Limits to Growth : A Report for the Club of Rome's Project on the Predicament of Mankind / D.H. Meadows, D.L. Meadows, J.Randers, W.W. Behrens. – New York : Universe Books, 1972.
7. Standards / AccountAbility [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.accountability.org/standards/>.
8. The Sustainability Tracking, Assessment & Rating System / STARS [Electronic resource]. – Access mode : <https://stars.aashe.org>.
9. Times Higher Education / THE [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.timeshighereducation.com/>.
10. Брундланд Г. Наше спільне майбутнє : Міжнародна комісія з навколишнього середовища і розвитку / Г.Брундланд. – Оксфорд : Оксфорд Юніверсіті Пресс, 1987. – 125 с.
11. Про стандарт SA 8000 / Систем Менеджмент [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://sm-mt.com.ua/services/standart-sa-8000/>.
12. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.
13. Романчук А.Л. Нефінансова (соціальна) звітність: сучасне розуміння та вітчизняна практика впровадження / А.Л. Романчук // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. – 2016. – Вип. 3/4 (63/64). – С. 299–309.

References:

1. Bowen, H. (1953), *Social Responsibilities of the Businessman*, Harper & Row, N.Y., 6 p.
2. European Union (2014), *Direktiv – 2014/95 – EN – EUR-Lex. EUR-Lex*, [Online], available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32014L0095>
3. «ESG in higher education, a focus on the environment. Shape the future with confidence», [Online], available at: https://www.ey.com/en_us/insights/education/esg-in-higher-education-a-focus-on-the-environment
4. GRI, official site, [Online], available at: <https://www.globalreporting.org/>
5. «ISO 14000», *Vikipedia*, [Online], available at: https://uk.wikipedia.org/wiki/ISO_14000
6. Meadows, D.H., Meadows, D.L., Randers, J., and Behrens, W.W. (1972), *The Limits to Growth*, A Report for the Club of Rome's Project on the Predicament of Mankind, Universe Books, New York.
7. «Standards», *AccountAbility*, [Online], available at: <https://www.accountability.org/standards/>
8. «The Sustainability Tracking, Assessment & Rating System», *STARS*, [Online], available at: <https://stars.aashe.org>
9. THE, «Times Higher Education», [Online], available at: <https://www.timeshighereducation.com/>
10. Brundland, H. (1987), *Nashe spilne maibutnie*, Mizhnarodna komisiia z navkolyshnoho seredovyscha i rozvytku, Oksford Yuniversiti Press, Oksford, 125 p.
11. System Menedzhment, «Pro standart SA 8000», [Online], available at: <https://sm-mt.com.ua/services/standart-sa-8000/>
12. Verkhovna Rada Ukrainy (2019), *Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku*, Ukaz Prezydenta Ukrainy No. 722/2019, vid 30.09.2019, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
13. Romanchuk, A.L. (2016), «Nefinansova (sotsialna) zvitnist: suchasne rozuminnia ta vitchyzniana praktyka vprovadzhennia», *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu. Ekonomichni nauky*, Issue 3/4 (63/64), pp. 299–309.

Селецька Дар'я Олегівна – здобувачка вищої освіти ступеня «доктор філософії», асистент кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку Державного університету «Житомирська політехніка».

<https://orcid.org/0000-0003-2812-1691>.

Наукові інтереси:

- організація та методика бухгалтерського обліку маркетингових послуг;
- облікове забезпечення формування ESG-звітності.

E-mail: koa_sdo@ztu.edu.ua.

Красуцький Олександр Олегович – здобувач вищої освіти ступеня «магістр» Державного університету «Житомирська політехніка», академічна група ЗОО-23-М.

<https://orcid.org/0009-0003-5965-3911>.

Наукові інтереси:

- облікове забезпечення формування звітності зі сталого розвитку;
- обліково-аналітичне забезпечення діяльності закладів охорони здоров'я.

E-mail: zoo23m_koo@student.ztu.edu.ua.

Оксамитний Валентин Вікторович – здобувач вищої освіти ступеня «магістр» Державного університету «Житомирська політехніка», академічна група ЗОО-23-М.

Наукові інтереси:

- формування нефінансової звітності організаціями;
- бухгалтерський облік нематеріальних активів.

E-mail: zoo23m_ovv@student.ztu.edu.ua

Seletsk D.O., Krasutskyi O.O., Oksamytnyi V.V.

The relevance of ESG-reporting by educational institutions in Ukraine

The article examines the role of ESG reporting in ensuring sustainable development by educational institutions in Ukraine. The case study of educational establishments in Zhytomyr explores the implementation of such reporting to enhance transparency, social responsibility, and competitiveness of educational institutions. It is identified that ESG reporting serves as a critical tool for assessing the impact of educational establishments on the environment, social sphere, and governance, fostering the development of a tolerant society and the integration of European standards. The study analyzes the current state of sustainable development goals implementation by educational institutions and highlights existing barriers, including insufficient legislative framework, limited resources, and a lack of awareness regarding the principles of sustainable development. A SWOT analysis was conducted to identify the strengths of ESG reporting, such as transparency and efficiency, as well as weaknesses and threats, including the need for report standardization and the risk of confidential information leakage.

It is established that ESG reporting contributes to enhancing the attractiveness of educational institutions among stakeholders, particularly investors, employers, and students. The necessity of improving the regulatory framework and developing municipal programs to support sustainable development in educational institutions is emphasized. Recommendations to improve ESG reporting efficiency in the context of adapting to European practices are proposed.

The results of the study can be used to develop strategies for promoting sustainable development in education, improving reporting practices, and facilitating the exchange of experience between higher education institutions in Ukraine and European countries.

Keywords: ESG; sustainable development; education; corporate social responsibility; SWOT-analysis; transparency.

Стаття надійшла до редакції 15.01.2025.